

Riktlinjer för hantering av invasiva främmande växtarter

Riktlinjer

Dnr: 2025/127

Kommunfullmäktige, 2025-12-16, § 190

Dokumenttitel: Riktlinjer för hantering av främmande invasiva växtarter

Typ av styrdokument: Riktlinjer

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Datum och beslutsparagraf: 2025-12-16 § 190

Diarienummer: 2025/127

Gäller för: Samtliga nämnder och bolag

Giltighetstid: Tills vidare

Dokumentansvar: Kommunstyrelsens förvaltning

Innehåll

Bakgrund	4
EU-förordning 1143/2014	4
Nationell förteckning.....	4
Arbete på nationell nivå.....	4
Arbete på regional nivå	5
Kommunens ansvar	5
Hanteringsåtgärder för arter med stor nationell spridning	5
Naturvårdsverkets nyckelområden för långsiktigt arbete mot invasiva växter	6
Hammarö kommuns riktlinjer för hantering av invasiva främmande växtarter	7
Utgångspunkt i Naturvårdsverkets nyckelområden	7
Avgränsning	7
Samverkan	7
Utbredning	7
Bekämpning.....	8
Prioritering.....	8
Metoder.....	8
Dokumentation.....	8

Bakgrund

Invasiva, främmande arter är arter som människan avsiktligt eller oavsiktligt infört till nya områden och där de i sin tur sprider sig och orsakar någon form av negativ påverkan. Invasiva främmande växter och djur räknas som ett av de största hoten mot biologisk mångfald. De kan också orsaka socioekonomiska problem, både för samhället och enskilda.

EU-förordning 1143/2014

Markägare är enligt EU-förordning 1143/2014 skyldiga att på egen mark bekämpa arter på EU:s förteckning över invasiva arter. Fastighetsägaren är också ansvarig för masshantering och att avfallet från invasiva främmande växter hanteras på rätt sätt och inte blir en spridningskälla.

Bekämpning av dessa arter måste ske korrekt och uthålligt för att ge positiv effekt. I annat fall blir insatserna resultatlösa eller riskerar i värsta fall att i stället gynna arterna.

För de arter på EU-listan som har stor spridning anger Naturvårdsverket att det inte är rimligt att sträva efter utrotning utan en prioritering av insatserna behöver göras för att minimera skadorna och spridningsmöjligheterna.

Nationell förteckning

Förutom arterna på EU:s förteckning finns andra arter som är problematiska på nationell och regional nivå i Sverige. Det pågår ett arbete med att ta fram en nationell förteckning över invasiva främmande arter som är av särskild betydelse för Sverige. Detta görs främst för att det ska gå att vidta åtgärder för arter som är ett problem i Sverige men som inte omfattas av EU-förteckningen.

Att en art är upptagen på en nationell förteckning möjliggör till exempel att införa tydliga förbud, utforma system för tillsyn, det ger markägare ett ansvar och ger möjlighet till markåtkomst för tillsynsmyndigheterna. Ytterst behövs en nationell förteckning för att förhindra att invasiva främmande arter sprider sig och skadar den biologiska mångfalden.

Vi avvaktar beslut om nationell förteckning.

Arbete på nationell nivå

Sveriges nationella arbete för att stoppa, kontrollera och bekämpa invasiva främmande arter är under uppbyggnad och ny kunskap tillförs hela tiden. En viktig del av genomförandet av denna handlingsplan är därför att inhämta

information och råd från Naturvårdsverket, som är den nationellt ansvariga myndigheten för invasiva främmande arter på land. Råd och vägledning kan också fås från länsstyrelsen som är ansvarig tillsynsmyndighet för invasiva främmande arter.

Arbete på regional nivå

Länsstyrelsen ansvarar för utrotnings- och hanteringsåtgärder mot EU-listade arter och för tillsyn att reglerna efterlevs.

Kommunens ansvar

Kommunen är ansvarig för skötseln av många parker och andra allmänna ytor och kan i den rollen förhindra att arter som är eller riskerar att bli invasiva planteras där.

Kommunen är också ofta fastighetsägare och är i den rollen ansvarig för att bekämpa invasiva främmande växter som finns på den kommunala marken. Detta följer av förbudet i EU-förordningen mot att avsiktligt tillåta invasiva främmande arter att reproducera sig, växa eller odlas. Har kommunen eller kommunens bolag kännedom om att en invasiv främmande art på EU-förteckningen växer på den kommunala marken är de med andra ord skyldig att bekämpa arten. Beroende på vad den kommande nationella förteckningen fastställer kan kommunen även komma att behöva bekämpa de arter som tas upp i den listan. Kommunen är också ansvarig för avfallshantering och att avfallet från invasiva främmande växter hanteras på rätt sätt och inte blir en spridningskälla.

Det finns också många förebyggande åtgärder som kommunen och bolagen kan vidta för att minska behovet av den resurskrävande elimineringen av etablerade bestånd av invasiva, främmande arter.

Hanteringsåtgärder för arter med stor nationell spridning

Som huvudregel ska medlemsstaterna i EU vidta åtgärder för snabb utrotning när EU-listade invasiva främmande arter upptäcks. Särskilda regler gäller dock för de arter som redan har stor spridning i landet. Medlemsstaten ska för dessa arter införa effektiva hanteringsåtgärder med syfte att minimera artens effekter på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster samt människors hälsa och ekonomi. Det innebär en lättnad från det absoluta kravet på utrotning och ger en möjlighet att tillåta åtgärder i syfte att istället begränsa en population av en art med stor spridning. De invasiva växtarterna som redan har stor spridning i landet är jättebalsamin, jätteloka, parkslide, hybridslide och jätteslide. Parkslide

och jättebalsamin finns inom kommunens gränser. Jätteloka har inte någon stor spridning inom Hammarö kommun, varför absolut utrotning av den är aktuell. Inga fynd av jätteslide eller hybridslide har hittills rapporterats på Hammarö.

Naturvårdsverkets nyckelområden för långsiktigt arbete mot invasiva växter

Kommuner kan behöva anpassa sin verksamhet för att följa lagstiftningen om invasiva främmande arter och för att arbeta hållbart både ekonomiskt och miljömässigt mot invasiva arter. Naturvårdsverket har i sin vägledning till kommuner tagit fram sex nyckelområden med tillhörande checklistor som kommuner bör arbeta med gällande invasiva främmande arter. Utgångspunkten är EU:s lagstiftning kring invasiva främmande arter som säger att alla markägare måste se till att utpekade invasiva arter inte får spridas från fastigheten. De sex nyckelområdena illustreras enligt följande:



Figur 1. Kommunen behöver arbeta på bred front för att lyckas bekämpa invasiva arter. Illustration: Naturvårdsverket

Riktlinjer för hantering av invasiva främmande växtarter

Utgångspunkt i Naturvårdsverkets nyckelområden

Hammarö kommuns arbete med invasiva främmande växtarter ska utgå från Naturvårdsverkets nyckelområden med tillhörande checklistor. Dessa områden berör förebyggande arbete för att minska risken för nya bestånd, bekämpning av befintliga bestånd samt information till kommunens invånare. Nyckelområdena är:

1. Ansvar som fastighetsägare, inklusive skötsel av gröna ytor
2. Hantering av avfall
3. Rapportering av växtplatser via invasivaarter.nu
4. Information till kommunens invånare
5. Information kring risker med masshantering
6. Ansvarsfull planering

Avgränsning

Riktlinjen omfattar de invasiva främmande växtarter som finns med i EU-förordningen 1143/2014 och som finns på kommunens mark. I det fall det tas fram nationella bestämmelser eller regleringar kring invasiva främmande arter ska även de omfattas av riktlinjen.

Samverkan

Samverkan ska ske då arbetet med invasiva arter är en komplex fråga och utbredningen är stor. Exempel på samverkansaktörer är:

- Internt inom kommunen
- Tillsynsmyndighet
- Andra fastighetsägare

Utbredning

Utbredningen av de invasiva arterna ska dokumenteras.

Bekämpning

Prioritering

Bekämpning av invasiva främmande arter är ofta mycket kostsamt, särskilt när det behöver ske i större skala. Det finns därför oftast behov av att prioritera åtgärder. Följande områden bör prioriteras för åtgärder som syftar till utrotning:

- Natura 2000
- Naturreservat
- Kommunens utsedda områden för ängsmark
- Övriga områden med höga naturvärden

Dialog om bekämpning ska ske med länsstyrelsen. Bekämpning i Natura 2000-områden och naturreservat kräver länsstyrelsens godkännande.

Metoder

Bekämpning sker enligt Naturvårdsverkets rekommendationer.

Dokumentation

Den bekämpning som utförs ska dokumenteras så att uppföljning kan göras för kommunens egen del samt lämnas som information till berörda myndigheter.